

Vergeeten reformaties

Symposium op vrijdag 6 oktober & Dag van de Nederlandse Kerkgeschiedenis op zaterdag 7 oktober 2017

Dit jaar staat in het teken van 500 jaar Reformatie. In het Museum Catharijneconvent loopt een grote tentoonstelling over Luther. Op 31 oktober 1517 markeerde Luther met zijn 95 stellingen het begin van de reformatie. In Nederland was er nog lang geen sprake van een reformatie. Bovendien: de reformatie hier te lande was niet alleen later maar vooral eerder geïnspireerd door Calvijn.

Dit wil niet zeggen dat de gebeurtenissen in Wittenberg in 1517 hier te lande onopgemerkt bleven. Theologen van de beroemde Universiteit van Leuven bijvoorbeeld deden al in 1519 onderzoek naar Luthers theologische opvattingen in de aanloop van een veroordeling. Zelfs in dit katholieke bolwerk bleken hervormingsideeën weerklank te vinden. Via allerlei pamfletten en geschriften drong Luthers gedachtegoed door in de samenleving – de uitvinding van de boekdrukkunst gaf dat proces een belangrijke impuls. In de loop van de 16e eeuw streefden allerlei groepen in de Nederlanden hun eigen hervorming na: wederdopers en katholieken, lutheranen en calvinisten.

De Vereniging voor Nederlandse Kerkgeschiedenis (VNK) organiseert twee dagen onder de titel *Vergeeten reformaties* waarin historici van verschillende universiteiten hun licht laten schijnen op onderbelichte en vergeten aspecten van de reformaties in de lange zestiende eeuw.

Op 6 oktober staat de diversiteit van de reformatie centraal. Onder de titel ***Vergeeten reformaties: Lokale ontwikkelingen in de Nederlanden in de lange zestiende eeuw*** wordt gekeken naar de ontwikkelingen op met name het platteland. In de geschiedschrijving gaat het meestal over de grote (meest Hollandse) steden. Terwijl de ontwikkeling en het succes (of falen) van de reformatie in de steden vrij goed in kaart gebracht is, is over de ontwikkeling op het platteland en in de periferie veel minder bekend. Een achttal historici geeft een beeld van het hervormingsstreven van verschillende groepen in verschillende regio's en enkele steden: het Groningse Westerkwartier, de Veluwe en het zuiden van Vlaanderen en ook Leuven,

Kleve, Woudenberg, Dordrecht en De Lier. Zo ontstaat in de loop van de dag een genuanceerder beeld van het godsdienstige leven in de lange periode waarin de Reformatie in de Nederlanden plaatsvond.

De tweede dag ***Vergeeten reformaties: Verspreiding van nieuwe overtuigingen*** op 7 oktober heeft de kracht van het woord als rode draad. Ook voor 1517 werd in Nederland de Bijbel in de landstaal gelezen, zowel door religieuzen als leken. Zo is er het voorbeeld van Albert Kuijk, onderwijzer te Doesburg, die werd veroordeeld voor het in bezit hebben van lutherse geschriften. Hij was niet de enige schoolmeester die beschuldigd werd van lutherie. Geestelijken waren vaak bij het onderwijs betrokken. Opvallend is dat in de loop van de 16e eeuw de steden meer en meer grip kregen op het onderwijs en het aandeel van geestelijken daalde. Dit stelt de vraag naar het verband tussen onderwijs en de reformatie.

In de middag is er een inleiding op de tentoonstelling door dr. Tanja Kootte (conservator voor het protestantisme van Museum Catharijneconvent) en is er gelegenheid de tentoonstelling *Luther* te bezoeken. De tentoonstelling probeert de vraag te beantwoorden wie Luther was. Was hij een hervormer, populist, revolutionair, rebel, gewiekste marketingmand, antisemiet, fundamentalist of vrouwenhater? Was hij vervloekt of een heilige?

Deze dag is tevens de 29e Dag van de Nederlandse Kerkgeschiedenis.

Vergeeten reformaties is een samenwerking van de VNK, het NWO-onderzoeksproject 'From monastery to market place' (Rijksuniversiteit Groningen, NWO-Veni) en Luce (Tilburg School of Catholic Theology) en wordt gehouden in samenhang met de Luther-tentoonstelling in het Museum Catharijneconvent.

Nederlandse Organisatie
voor Wetenschappelijk Onderzoek

Museum
Catharijne
Convent

PROGRAMMA

Vergeten reformaties

Lokale ontwikkelingen in de Nederlanden in de lange zestiende eeuw

Symposium - vrijdag 6 oktober 2017

10:00 Inloop met koffie

10:30-10:45 Welkom door Henk van den Belt

Sessie 1 *Reformaties op het platteland*
Voorzitter: Henk van den Belt

10:45-11:15 Arjan Nobel, 'De parochie als gemeenschapsideaal. Het voorbeeld De Lier'

11:15-11:30 Korte pauze

11:30-12:00 Roman Roobroeck, 'Van Geuzen tot Olijfberg: zelfconfessionalisering en de creatie van Gereformeerde identiteiten in zuidelijk Vlaanderen (1609-1723)'

12:00-12:30 Pieter Koekkoek, 'Reformaties in Woudenberg'

12:30-13:30 Lunch met posterpresentaties

Sessie 2 *Vergeten reformaties of vergeten regio's*
Voorzitter: Fred van Lieburg

13:30-15:00 Inge Schipper, 'Over de grens: reformaties binnen het hertogdom Kleve'
Gert Gielis 'Vegen voor eigen deur. Confessionele transformaties in universiteitsstad Leuven (1519-1578)'

Harm Veldman, 'De Reformatie – een lange weg naar het Groningse Westerkwartier'

15:00-15:30 Pauze

Sessie 3 *Materiële en landschappelijke benaderingen*
Voorzitter: Suzan Folkerts

15:30-16:30 Marianne Eekhout, 'Katholieke kerkgoederen in gereformeerd Dordrecht'

16:00-16:30 Jos de Weerd, 'Een sacraal landschap als 'leesbare tekst': Plattelandsreformaties op de Veluwe in de zestiende eeuw'

16:30-16:45 Besluit

Vergeeten reformaties

Verspreiding van nieuwe overtuigingen

29e Dag van de Nederlandse Kerkgeschiedenis - zaterdag 7 oktober 2017

11:00-11:30 Inloop met koffie

11:30-11:50 Welkom namens de VNK door Arnold Smeets
Fred van Lieburg, 'Inleiding: Vergeeten of verdrongen?'

11:50-12:15 Suzan Folkerts, 'Oude en nieuwe geschriften in een woelig tijdperk. De omgang met de Bijbel in stedelijke gemeenschappen'

12:15-12:45 Ad Tervoort, 'Onderwijs en Reformatie in de 16e eeuw'

12:45-14:00 Lunch en posterpresentaties

14:00-14:15 Boekpresentatie Enny de Bruijn (red.) *Reformatie in de Nederlanden*
(uitgeverij De Banier)

14:15-14:45 Inleiding op de tentoonstelling *Luther* door de conservator Tanja Kootte

14:45-17:00 Besluit en gelegenheid om de tentoonstelling te bezoeken

Praktische informatie

Beide dagen zijn onafhankelijk van elkaar te bezoeken. De bijeenkomst vindt telkens plaats in het auditorium van het Museum Catharijneconvent, Lange Nieuwstraat 38, 3512 PH Utrecht.

Bijeenkomst 6 oktober: kosten €15 (aangepaste prijs). Aanmelden voor 28-09 via www.tiu.nu/reformaties.

Bijeenkomst 7 oktober Dag van de Nederlandse Kerkgeschiedenis: kosten € 7,50 voor leden van VNK en €15 voor niet-leden. Aanmelden voor 28-09 via kerkgeschiedenis@gmail.com.

Abstracts van de lezingen zijn te vinden op de website van de VNK: <http://vnkonline.nl/agenda.html>.

De organisatie van beide dagen is in handen van prof. dr. Henk van den Belt (Rijksuniversiteit Groningen), dr. Suzan Folkerts (Rijksuniversiteit Groningen en NWO-Veni), prof. dr. Fred van Lieburg (Vrije Universiteit) en dr. Arnold Smeets (Luce, Tilburg School of Catholic Theology).